

Teaching-learning Model of Moral Education for Students of the Second Term of Schools of Exceptional Talents of Tehran Province based on the Iranian-Islamic Model of Progress

Elham Ghaedrahmati ¹ | Hojjat Taheri Goodarzi ² | Mohammad Jafar Mahdian ³

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.62.6.1

62

Vol. 32
 Spring 2024
 P.P: 169-196

Abstract

A teaching-learning model of student ethical education based on the Islamic-Iranian Model of Progress was developed. This applied-developmental research was a descriptive-survey study. A two-stage integrated (qualitative-quantitative) methodology was used to conduct the study. Data was gathered in the first stage (qualitative) through interviews with 16 academic and professional elites and then analyzed using theme analysis. Based on credibility, transferability, integration, combination, and reliability, the validity and reliability of the qualitative stage were established. In the second stage (quantitative), 330 senior high school teachers from the Education Department of Tehran Province's Exceptional Talents Schools completed the questionnaires obtained from the first stage. Structural equation modeling and statistical techniques were used for data analysis. The results demonstrated the intellectual, scientific, lifestyle, and spiritual components of the teaching-learning model of student ethical education based on the Islamic-Iranian Model of Progress. The intellectual dimension has 6 components and 22 indicators, the scientific dimension has 4 components and 16 indicators, the lifestyle dimension has 6 components and 23 indicators, and spiritual dimension has 5 components and 21 indicators. The results showed that the Islamic-Iranian Model of Progress can be a useful model for facilitating the teaching-learning processes of students.

Keywords: Teaching-learning Model, Ethical Education, the Iranian-Islamic Model of Progress

Research Paper

Received:
 14 January 2023
Accepted:
 27 February 2023
Revised:
 27 February 2023
Published:
 3 April 2024

ISSN: 2251-6972
 E- ISSN: 2645-5196

1. Graduated from Master's Degree, Educational Management, Borujard Branch, Islamic Azad University, Borujard, Iran.

2. Corresponding author: Assistant Professor, Department of Public Administration, Borujard Branch, Islamic Azad University, Borujard, Iran. Email: Ho.Taheri@iau.ac.ir

3. Assistant Professor, Educational Management Department, Borujard Branch, Islamic Azad University, Borujard, Iran.

Cite this Paper: Ghaedrahmati, E & Taheri Goodarzi, H& Mahdian, M.J (2024). I Teaching-learning Model of Moral Education for Students of the Second Term of Schools of Exceptional Talents of Tehran Province based on the Iranian-Islamic Model of Progress. Research in Islamic education issues, 32(62), 169-196.

Publisher: Imam Hussein University

© **Authors**

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

مجلة البحث العلمي في قضايا التربية الإسلامية

٦٢

المجلد ٣٢
الربيع ١٤٤٦

ورقة البحث

الواردة: ٢٣ جمادى الثاني ١٤٤٤
المقبولة: ٥ شعبان ١٤٤٥
تاريخ المراجعة: ٨ شعبان ١٤٤٤
تاريخ الإخراج: ١٢ رمضان ١٤٤٥
صص: ١٩٦-١٦٩

ISSN: 2251-6972
E-ISSN: 2645-5196

تخطيط نموذج تعليمي - تعلمي للتربية الأخلاقية لتلاميذ المرحلة الثاني من مدارس الاستعدادات الزاهرة لدائرة التعليم و التربية محافظة طهران على أساس نموذج التطور الإيراني_الإسلامي

إلهام القائد الرحمتي^١ | حجة الطاهري الكودرزي^٢ | محمد جعفر المهديان^٣ | ID

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.62.6.1

الملخص

أجرى البحث الحالي بهدف تصميم نموذج تعليمي-تعلمي للتربية الأخلاقية للتلاميذ على أساس نموذج التطور الإيراني الإسلامي. وكان هذا البحث تطبيقياً تنموياً من حيث الهدف، ووصفياً مسجياً من حيث الماهية. تم إجراء البحث بطريقة مجمعة (نوعية - كمية) وعلى مرحلتين. تم جمع البيانات في المرحلة الأولى (النوعية) بناءً على مقابلات مع ١٦ خبيراً علمياً وتنفيذياً وتحليل البيانات بناءً على طريقة تحليل الموضوع. وتم التأكد من صدق وثبات الجزء النوعي على أساس أربعة عناصر هي قابلية الاعتبار، قابلية الانتقال، والتلفيق و التركيب، و قابلية الاتكاء. وفي المرحلة الثانية (الكمية)، استجاب ٣٣٠ معلماً من معلمي الفترة الثانية من مدارس التعليم المتألفة في محافظة طهران على الاستبيان من المرحلة الأولى، وتم تحليل البيانات على أساس الأساليب الإحصائية ونمذجة المعادلات الهيكلية. بناءً على نتائج البحث، فإن نموذج التدريس والتعلم للتربية الأخلاقية للتلاميذ على أساس النموذج الإيراني الإسلامي للتطور له أربعة أبعاد فكرية وعلمية وحياتية و روحية، على التوالي، ويتضمن البعد الفكري ٦ مكونات و٢٢ مؤشراً، ويتضمن البعد العلمي ٤ مكونات و١٦ مؤشراً، والبعد الحياتي يتضمن ٦ مكونات و٢٣ مؤشراً، والبعد الروحاني يتضمن ٥ مكونات و٢١ مؤشراً. أظهرت نتائج البحث أن النموذج الإيراني الإسلامي للتطور يمكن أن يكون بمثابة نموذج مناسب لعملية التدريس والتعلم للتربية الأخلاقية للتلاميذ.

الكلمات الرئيسية: نموذج التعليم و التعلم، التربية الأخلاقية، نموذج التطور الإيراني_الإسلامي

١. طالبة الإجازة العلي في الإدارة التعليمية، فرع البروجرد، جامعة الحرة الإسلامية، البروجرد، إيران.

٢. الكاتب المسؤول: أستاذ مساعد، قسم الإدارة الحكومية، فرع البروجرد، جامعة الحرة الإسلامية، البروجرد، إيران. Email: Ho.Taheri@iau.ac.ir

٣. أستاذ مساعد، قسم الإدارة التعليمية، فرع البروجرد، جامعة الحرة الإسلامية، البروجرد، إيران.

استشهاد: القائد الرحمتي، إلهام و الطاهري الكودرزي، حجة و المهديان، محمدجعفر (١٤٠٣)، تخطيط نموذج تعليمي - تعلمي للتربية الأخلاقية لتلاميذ المرحلة الثاني من مدارس الاستعدادات الزاهرة لدائرة التعليم و التربية محافظة طهران على أساس نموذج التطور الإيراني_الإسلامي

،بحث في قضايا التربية الإسلامية، (٦٢)٣٢، ١٦٩-١٦٩. <https://dorl.net/dor/DOR:20.1001.1.22516972.1403.32.62.6.1>

الناشر: جامعة الامام الحسين (ع) المؤلفون

هذه المقالة متاحة لك بموجب رخصة المشاع الإبداعي (Creative Commons License- CC BY)

طراحی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت

الهام قاندرحمتی^۱ | حجت طاهری گودرزی^۲ | محمدجعفر مهدیان^۳

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.62.6.1

۶۲

سال سی و دوم
بهار ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۴
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۸
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۲/۰۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۱/۱۵
صص: ۱۹۶-۱۶۹

شاپا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱
لکترنیک: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت انجام شد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی - توسعه‌ای و از نظر ماهیت توصیفی - پیمایشی بود. اجرای پژوهش به صورت ترکیبی (کیفی - کمی) و در دو مرحله انجام شد. جمع آوری داده‌ها در مرحله اول (کیفی) مبتنی بر مصاحبه با ۱۶ نفر از خبرگان علمی و اجرایی و تجزیه و تحلیل داده‌ها مبتنی بر روش تحلیل تم (مضمون) انجام شد. روایی و پایایی بخش کیفی مبتنی بر چهار عنصر قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، تلفیق و ترکیب و قابلیت اتکاء مورد تایید واقع شد. در مرحله دوم (کمی) ۳۳۰ نفر از معلمان مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران به پرسشنامه حاصل از مرحله اول پاسخ دادند و تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز مبتنی بر روش‌های آماری و مدلسازی معادلات ساختاری انجام شد. بر اساس نتایج پژوهش، الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت دارای چهار بُعد فکری، علمی، زندگی و معنویت است که به ترتیب بُعد فکری شامل ۶ مؤلفه و ۲۲ شاخص، بُعد علمی شامل ۴ مؤلفه و ۱۶ شاخص، بُعد زندگی شامل ۶ مؤلفه و ۲۳ شاخص و بُعد معنویت شامل ۵ مؤلفه و ۲۱ شاخص است. نتایج پژوهش نشان داد که الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت می‌تواند به عنوان الگویی مناسب در خدمت فرایند یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان قرارگیرد.

کلیدواژه‌ها: الگوی یاددهی - یادگیری، تربیت اخلاقی، الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت.

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران.

Email: Ho.Taheri@iau.ac.ir.

۳. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران.

استاد: قاندرحمتی، الهام و طاهری گودرزی، حجت و مهدیان، محمدجعفر (۱۴۰۳)، طراحی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت، **پژوهش در**

مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۳۲(۶۲)، ۱۹۶-۱۶۹. DOR: <https://dor.lnet.net/dor/20.1001.1.22516972.1403.32.62.6.1>

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) نویسندگان

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

اخلاق از گذشته دغدغه بشر در زندگی اجتماعی بوده است. در کهن‌ترین متونی که از فرهنگ‌های مختلف بر جای مانده، بر آموزه‌های اخلاقی و دوری از انحطاط اخلاقی در بین افراد تاکید شده است. از طرف دیگر، پیشرفتی که در روابط انسانی و اجتماعی اتفاق افتاده، ارزش‌ها و هنجارهای جدیدی را برای زندگی اجتماعی تعریف نموده که در نسل‌های جدید مورد بی‌اعتنایی و کم‌توجهی قرار می‌گیرد (هیو^۱ و همکاران، ۲۰۲۰: ۳۶۱). بنابراین تربیت اخلاقی نسل‌های آینده موضوع مورد توجه در پیشرفت جوامع می‌باشد که یکی از جلوه‌های متعالی تعلیم و تربیت با هدف رشد اخلاقی کودکان و نوجوانان آن جامعه است (دامیو^۲ و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۳). همچنین، اصول بنیادی اخلاق و چارچوب فکری در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان از طریق برنامه‌های عملیاتی در طول زمان و در جهت سنجش وضعیت موجود و ارائه راهکار جهت رسیدن به وضعیت مطلوب تدوین می‌شوند که شکوفایی و پیشرفت جوامع را منجر می‌گردد (چنگ^۳ و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۲۵۹).

تربیت اخلاقی فرآیند زمینه‌سازی و به‌کارگیری شیوه‌هایی برای شکوفاسازی، تقویت، ایجاد صفات و رفتارهای اخلاقی، اصلاح و از بین بردن رفتارها و آداب غیراخلاقی در انسان است (مرادی مخلص و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۹)؛ و تربیت اخلاقی کودکان و نوجوانان بخشی از برنامه تربیتی آنان است که متکفل شکوفایی استعدادها، علمی و عملی اخلاقی است و پرورش شخصیتی آنها به فضایل اخلاقی را مد نظر دارد (وجدانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۸). در کنار این، دوران کودکی و نوجوانی دوران تکامل شخصیت انسان بوده و از اهمیت بالایی برخوردار است و در این دوران قسمت عمده وقت و زمان افراد در مدارس و در تعامل با نظام آموزش و پرورش سپری می‌شود و رعایت اصول تعلیم و تربیت و سازگاری افراد با ارزش‌های اخلاقی مورد تاکید قرار می‌گیرد (چوپانی، ۱۴۰۰: ۲۶). در واقع، یک از مهمترین نقش‌های نظام آموزشی به ویژه مدارس این است که دانش‌آموزان را قادر سازد تا شهروندان با اخلاق شوند و در امور عمومی جامعه نقش موثر داشته باشند (مرادی مخلص و حیدری، ۱۳۹۸: ۵۰).

1.Hao, T. J.
2.Thambu, N.
3.Cheng, J.

پژوهش‌های متعدد مؤید این مطلب است که آموزش و به طبع آن وظایف و کارکردهای نظام آموزشی زمانی به تحولی عظیم در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان منجر خواهد شد که الگوی یاددهی - یادگیری جزء لاینفک نظام ارزشی جامعه قلمداد شده و متناسب با آن عملیاتی شود (ادیب و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۹). چنین الگویی باید به دنبال ایجاد جامعه‌ای مطلوب و متناسب‌سازی تربیت اخلاقی دانش‌آموزان با شرایط ارزشی و اجتماعی کشور باشد؛ قطعاً جهت تحقق چنین آرمانی، تبیین الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان متناسب با شرایط مربوط به کشورمان از جمله الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت ضرورت می‌یابد.

الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت به مجموعه نظام‌مندی از مفاهیم، اصول موضوعه، قوانین و راهبردها اطلاق می‌شود که در ساختاری منطقی و مبتنی بر مبانی معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی اسلام و در چارچوب حقوق و اخلاق اسلامی به تحلیل وضعیت موجود ایران و تبیین وضعیت مطلوب آن و ارائه راهبردها برای تغییر وضعیت موجود به وضعیت مطلوب می‌پردازد (شفیعی‌نیا و فارسی، ۱۳۹۹: ۲۷۱). همچنین الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت در شرایط کنونی نظام آموزشی می‌تواند در طراحی و عملیاتی کردن منابع اصیل اسلامی و تربیت اخلاقی دانش‌آموزان ایرانی به عنوان یک مبنای راهبردی و ترسیم‌کننده خطوط زندگی برای نسل‌های آینده در نظر گرفته شود. به طور کلی در کشور ما، علی‌رغم اینکه در سال‌های اخیر تربیت اخلاقی دانش‌آموزان به ظاهر مورد تأکید مدیران و مسئولان نظام آموزش و پرورش قرار گرفته و اقدامات عملی در این زمینه تحقق یافته است، اما به نظر می‌رسد نتیجه حاصل از این اقدامات چشم‌گیر نبوده و در جهت نظام یاددهی - یادگیری اثربخش نبوده است و یکی از مهمترین موارد و عوامل موثر و بنیادی در این زمینه الگوهای بومی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی مبتنی بر نظام ارزشی و فرهنگی کشورمان است و با آنکه اقدامات صورت گرفته در خصوص شناساندن فضیلت‌های اخلاقی و تشویق برای رفتارهای اخلاقی به ویژه بعد از انقلاب اسلامی مورد تأکید قرار گرفته، اما الگوی نظری یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی متناسب با فرهنگ و ویژگی‌های ارزشی جامعه ما مورد مطالعه و تحقیق قرار نگرفته است؛ لذا این پژوهش به دنبال طراحی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت می‌باشد و در راستای انجام

آن سوال اصلی به این صورت طرح گردید که الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت چگونه می‌باشد؟

مبانی نظری

الف) تربیت اخلاقی

رویکردهای مختلفی در تعریف تربیت اخلاقی موجب گردید؛ تا تعریف واحد و جامعی برای تربیت اخلاقی وجود نداشته باشد و محققان این عرصه مبتنی بر مبانی و اهداف خود، تعاریف متفاوت از تربیت اخلاقی ارائه کرده‌اند (سواری و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۶). همچنین تربیت اخلاقی در میراث اخلاق اسلامی دانشی فاقد پیشینه نیست، تربیت اخلاقی بخشی از اخلاق بوده و در ضمن آن مطرح می‌شده است (عظیمی پارسا و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۴). تربیت اخلاقی نیز به معنی به کار بستن ویژه یافته‌های تعلیم و تربیت به منظور تحقق اهدافی که از حوزه اخلاق دریافت و پذیرفته شده، تعریف می‌شود (حاجی بابائیان امیری و ملکی، ۱۳۹۶: ۲۸). تربیت اخلاقی استمرار در فرایندی است که در زمینه شناخت و ایجاد صفات اخلاقی مثبت و کاهش صفات رذیله به کار گرفته می‌شود (لیو، ۲۰۲۲: ۵).

از نگاه دیگری، تربیت اخلاقی به معنی ایجاد راهکارهای آموزش و پرورش برای تشخیص فضایل از رذایل و سپس اکتساب فضایل و دوری از رذایل است (صفرپور فیضی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳). به عبارت دیگر، تربیت اخلاقی به معنای چگونگی به کارگیری و پرورش استعدادهای درونی انسان جهت رشد و تثبیت صفات پسندیده‌ی اخلاقی (شکوفایا کردن ظرفیت‌های اخلاقی) به منظور انجام رفتارهای پسندیده و دوری از رذایل است؛ به طوری که این ویژگی‌ها برای انسان به صورت ملکه درآید (عظیمی پارسا و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۷).

ب) الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی

متخصصان تعلیم و تربیت، مهمترین مؤلفه در هر نظام آموزشی را فرایند یاددهی- یادگیری و رویکرد حاکم بر آن می‌دانند چرا که هرگونه تغییر و بازسازی در نظام آموزشی با آن مرتبط بوده و از طریق آن شکل می‌گیرد. از عناصر اصلی کارآمدی نظام‌های آموزشی، توانمند کردن معلمان و یاری دادن فراگیران به منظور چگونگی برخورد با مسائل مختلف علمی، سیاسی،

اجتماعی، اقتصادی، اخلاقی و بازننگری در مؤلفه‌های فرآیند یاددهی - یادگیری است. با این اوصاف، هرگونه اصلاح یا بازننگری در نظام آموزش و پرورش، در درجه اول، باید به مؤلفه یاددهی - یادگیری و عناصر اصلی آن یعنی معلم و فراگیر معطوف شود. تأثیرگذاری نظام آموزش و پرورش بر فراگیران را، به جای آن که در برنامه‌ها، سیاست‌ها، و خط‌مشی‌ها جستجو کنیم، باید در محیط‌های یاددهی - یادگیری جستجو کرد (بستان‌منش نیک و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۵).

اندیشمندان تعاریف متعددی را برای یاددهی - یادگیری ارائه کرده‌اند؛ با این وجود، فرایند یاددهی - یادگیری عبارت است از الگوی مواجهه عمدی معلم و دانش‌آموز در یک فضای آموزشی، به منظور تحقق اهداف معین که شامل چهار مؤلفه اساسی، مراحل و توالی فعالیت‌های معلم و دانش‌آموز، نقش معلم، نقش دانش‌آموز و نحوه ارتباط معلم و دانش‌آموز است (شاه‌ولی و همکاران، ۱۳۹۷). در کنار این، فرایند یاددهی - یادگیری می‌تواند چارچوب روشنی برای گسترش اخلاقیات و تربیت نسل‌های آینده محسوب شود. افراد، دانش و اطلاعات، ساختار، تجهیزات و برنامه‌های آموزشی نیروی محرکه سیستمی هستند که می‌تواند نقش موثر در شناخت و ایجاد اصول بنیادی اخلاق داشته باشد (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲: ۸).

در این راستا و با توجه به اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش کشور از یک سو و نظرسنجی‌ها، نیازسنجی‌ها و پژوهش‌های انجام شده در کشور از سوی نهادها و سازمان‌های مختلف، اهداف تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در نظام آموزش و پرورش کشورمان شامل (۱) تزکیه نفس و رشد فضایل و مکارم اخلاقی بر اساس ایمان به خدا و تقوی اسلامی؛ (۲) پرورش روحیه تعبد الهی و التزام عملی به احکام و آداب اسلامی؛ (۳) پرورش روحیه اعتماد به نفس و استقلال شخصیت، تقویت احساس کرامت اخلاقی و برانگیختن عزت نفس؛ (۴) پرورش متعادل عواطف انسانی و همزیستی مسالمت‌آمیز؛ (۵) پرورش روحیه نظم و انضباط و (۶) پرورش روحیه مبارزه با بیکاری، بطالت و مشاغل کاذب می‌باشد (صفرپور فیضی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰):

ج) الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت

امروزه توسعه یافتگی و برخورداری از قدرت اقتصادی، سیاسی و فرهنگی اهمیت بیشتری یافته است و کشورها برای تبدیل شدن به کشور توسعه یافته و قدرتمند به لحاظ اقتصادی، سیاسی

و فرهنگی و رسیدن به اهداف خود در آینده برنامه‌ریزی کرده و مسیر خود را برای رسیدن به توسعه آنچه مطلوب می‌باشد هموار می‌نمایند. برای رسیدن به اهداف نیاز به نقشه و تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت و اجرای مطلوب آن شرط اساسی است و در حین اجرا نیز باید بازنگری و اصلاحات لازم صورت گیرد تا نیل به اهداف به آسانی صورت گیرد. در راستای توسعه یافتگی برنامه‌ریزی و تهیه و تدوین سند چشم‌انداز و اجرای مطلوب آن نقش مهمی دارند. هر کشور بعد از تهیه برنامه توسعه بلندمدت تمام امکانات، منابع و انرژی خود را صرف رسیدن به آن اهداف می‌کند. چنانچه اهداف بلندمدت چشم‌انداز به درستی طراحی نشوند و یا به خوبی اجرا نگردند امکانات، نیرو، منابع و وقت آن کشور هدر خواهد رفت که بعضاً قابل برگشت هم نیست. کشورهایی که سند درازمدت مناسب تنظیم کرده و با کوشش فراوان آن را به نحو احسن اجرا نموده و با ارزیابی و کنترل برنامه‌ها موفق به رسیدن به اهداف کلان خود شده‌اند، به توسعه پایدار دست یافته‌اند. در کشور ما نیز الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت بدین منظور تبیین و در راستای تحقق آرمان‌های پیشرفت کشور اجرا می‌گردد (ایزدپناه و اخوان کاظمی، ۱۳۹۹). الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت مجموعه نظام‌مندی از مفاهیم، اصول موضوعه، قوانین و راهبردها است که در ساختاری منطقی و مبتنی بر مبانی معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی اسلام و در چارچوب حقوق و اخلاق اسلامی به تحلیل وضعیت موجود ایران و تبیین وضعیت مطلوب آن و ارائه راهبردها برای تغییر وضعیت موجود می‌پردازد. در واقع، الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت نمودار کلان نظریه‌ای برآمده از نظریه‌های خرد و کلان درباره دین، هستی، انسان، جامعه، طبیعت، تمدن و پیشرفت مبتنی بر آموزه‌های مکتب اسلام است که بهره‌مند از یافته‌های علوم، برنامه‌پذیر، مورد وفاق نسبی نخبگان و قابل اجرا در جهت تحقق آرمان‌های قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است (الویری، ۱۳۹۱). هدف نهایی الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت، رشد و تعالی و فلاح و رستگاری در زندگی دنیوی و اخروی انسان است. مقام معظم رهبری به عنوان نظریه‌پرداز اصلی الگوی ایرانی-اسلامی توسعه عرصه‌های پیشرفت را شامل پیشرفت در عرصه فکر، علم، زندگی و معنویت می‌دانند (کرمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۱).

پیشینه پژوهش

متخصصان تعلیم و تربیت، مهمترین مؤلفه در هر نظام آموزشی را فرایند یاددهی- یادگیری و رویکرد حاکم بر آن می‌دانند و هرگونه تغییر و بازسازی در نظام آموزشی را با آن مرتبط ساخته و از طریق آن شکل می‌دهند. از عناصر مهم در اهداف و رویکردهای فرایند یاددهی- یادگیری، تربیت اخلاقی دانش‌آموزان است که پژوهش در خصوص آن در سال‌های اخیر رشد چشم‌گیری داشته است. با این وجود، بررسی الگوی یاددهی- یادگیری در تربیت اخلاقی در حوزه‌های زیست بومی ایران و به ویژه در تحقیقات دانشگاهی کمتر مورد توجه قرار گرفته و مبتنی بر جستجوی محقق، تحقیق مشابه با این عنوان انجام نشده است؛ لذا در ادامه چند مورد از تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش حاضر به عنوان پیشینه پژوهش در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. پیشینه تجربی پژوهش

نام محقق	عنوان تحقیق	نتایج
ژانگ و همکاران ^۱ (۲۰۲۲)	تحلیل برداشت معلمان از برنامه درسی تربیت اخلاقی	نتایج چارچوب جدیدی برای روندهای پژوهشی در مدل‌های ادراک معلمان، به ویژه در مورد برنامه درسی تربیت اخلاقی ارائه نمود. همچنین بر آگاهی از رویکردهای تدریس و یادگیری تربیت اخلاقی با توجه به برداشت معلمان از برنامه درسی تربیت اخلاقی تاکید گردید.
هارماواتی و همکاران ^۲ (۲۰۲۲)	مروری بر ادبیات نظام‌مند تربیت اخلاقی در مدارس	آموزش اخلاقی مبتنی بر فناوری به طور گسترده در چین و ایالات متحده توسعه یافته است. همچنین تربیت اخلاقی بر توسعه ارزش‌های اخلاقی، آموزش نوآوری و تجربه متمرکز هستند.
دامبیو ^۳ و همکاران (۲۰۲۱)	گنجانیدن یادگیری فعال در آموزش اخلاقی برای توسعه هوش‌های چندگانه: رویکرد کیفی	تربیت اخلاقی نسل‌های آینده موضوع مورد توجه در پیشرفت جوامع می‌باشد که یکی از جلوه‌های متعالی تعلیم و تربیت با هدف رشد اخلاقی کودکان و نوجوانان آن جامعه است. همچنین استفاده از روش یادگیری فعال در تربیت اخلاقی می‌تواند هوش زبانی کلامی، هوش منطقی- ریاضی، هوش موسیقایی، هوش فضایی، هوش حرکتی بدنی، هوش درون فردی، هوش بین فردی و هوش طبیعت‌گرایانه دانش‌آموزان را توسعه دهد.

- 1.Zhang
- 2.Harmawati
- 3.Thambu

جدول ۱. پیشینه تجربی پژوهش

نام محقق	عنوان تحقیق	نتایج
هیو ^۱ و همکاران (۲۰۲۰)	ارزیابی قابلیت‌های تربیت اخلاقی در تقویت رفتار اخلاقی دانش‌آموزان	تربیت اخلاقی فعالیت‌هایی است که شناخت و آگاهی فرد از اصول و ارزش‌های اخلاقی و تحولات روان‌شناختی در فرد نسبت به درک، پذیرش و به کارگیری آنها را شامل می‌شود. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که آموزش اخلاقی در ارتقای رفتار اخلاقی دانش‌آموزان مؤثر است. برنامه درسی تربیت اخلاقی برای دانش‌آموزان مناسب است. برنامه درسی باید با کمی بهبود ادامه یابد.
میدگت ^۲ و همکاران (۲۰۱۸)	استفاده از درس پژوهی در توسعه حرفه‌ای معلمان برای تربیت اخلاقی حوزه محور	نظام آموزشی در هر جامعه‌ای یک مقوله آمیخته به فرهنگ آن جامعه بوده و تعامل قوی با ضروریات فکری، اعتقادی و ارزشی آن جامعه دارد به همین دلیل باید دارای الگوهای یاددهی- یادگیری منحصر به فرد باشد که از مبانی فکری و فلسفی آن جامعه نشأت بگیرد. همچنین یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل گفتمان معلمان در طول نه ماه و نظرسنجی‌های پایان سال، پیشرفت‌هایی را در آموزش معلمان، دانش رشد اخلاقی، احساس حرفه‌گرایی بیشتر، و کارآمدی برای مشارکت در آموزش اخلاقی در مقایسه با کنترل‌ها نشان داد
ناریناسامی و لوگسواران ^۳ (۲۰۱۵)	معلم به عنوان الگوی اخلاقی: آیا به اندازه کافی مراقب هستیم؟	معلمان، بیشتر از طریق ویژگی‌های الگوبرداری از جمله ابراز نگرانی برای دانش‌آموزان، تمجید از دانش‌آموزان، نشان دادن صبر، همدلی با دانش‌آموزان و گوش دادن به دانش‌آموزانی که مشکلاتی داشتند، بر تربیت اخلاقی دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند و ویژگی مثبت آنها می‌تواند در رفتار دانش‌آموزان تأثیر پایدار داشته باشد.
چوپانی (۱۴۰۰)	مبانی و مؤلفه‌های تربیت اخلاقی کودک از منظر امام علی (س)	تربیت اخلاقی کودکان مبتنی بر شرایط فردی (پرهیزگاری، اعمال عبادی و ...)، شرایط محیط انسان (تداوم در عمل، تذکر و ...)، زمینه‌سازی (معاشرت و مجالست، الگوسازی و ...) و همچنین تعیین صلاحیت معلم برای تربیت اخلاقی (اخلاص در نیت و عمل، تقید به عمل صالح حسن خلق و فروتنی و ...) مورد توجه قرار می‌گیرد.
غلام‌پور و همکاران	تبیین عناصر برنامه درسی تربیت	اهداف برنامه درسی تربیت اخلاقی باید کثرت‌گرا، انعطاف‌پذیر، غایت‌گرا و دموکراتیک باشد، روش‌های تربیت اخلاقی ایجابی، اصلاحی،

- 1.Hao
- 2.Midgette
- 3.Narinasamy & Logeswaran

جدول ۱. پیشینه تجربی پژوهش

نام محقق	عنوان تحقیق	نتایج
(۱۴۰۰)	اخلاقی با توجه به سیره رضوی	روش‌های فعال، روش‌های مستقیم و روش‌های غیرمستقیم است. یادگیرنده، خودانگیخته، تعامل‌گرا، مستقل و مسئولیت‌پذیر است و معلم دارای مهارت‌های حرفه‌ای، مهارت‌های ارتباطی، آراسته به فضایل اخلاقی و آراستگی ظاهری است.
حسینی (۱۳۹۸)	بررسی اصول تربیت اخلاقی در علم اخلاق اسلامی	راهبردهای یاددهی - یادگیری در نگاه فطرت‌گرای توحیدی دارای ویژگی‌های همچون بهره‌گیری از اراده و اختیار، بسیج همه قوا و استعدادهای فطری همسویی عوامل تربیت، همراهی و همگامی آموزش با پرورش، عدالت آموزشی، در نظر گرفتن وسع فراگیران، خودسازی و یادگیری مادام‌العمر و استفاده از تشویق و تنبیه است.
گندم‌کار و همکاران (۱۳۹۸)	طراحی الگوی برنامه درسی تربیت اخلاقی دوره متوسطه دوم مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها	مدل پیشنهادی پژوهش در زمینه الگوی برنامه درسی تربیت اخلاقی دوره متوسطه دوم دولتی مشتمل بر ۹ عامل سیاست‌های محیط کلان، اهداف برنامه درسی، محتوای برنامه درسی تربیت اخلاقی، فرایندهای یاددهی یادگیری، استفاده از فناوری اطلاعات، تعامل مستمر با مراکز علمی و پژوهشی، مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی، روش‌های ارزشیابی و ویژگی پذیرندگان است.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف توسعه‌ای - کاربردی است؛ زیرا در پژوهش حاضر، در راستای مدل‌های قبلی به توسعه الگوی جدید پرداخته می‌شود و نیز دانش کاربردی در یک زمینه خاص به کار گرفته می‌شود. پژوهش حاضر از نظر ماهیت روش توصیفی و از نوع تفسیری - پیمایشی است. توصیفی از این جنبه که پژوهش حاضر به توصیف واقعیت‌ها پرداخته است. جنبه تفسیری مربوط به بخش کیفی و تفسیر افراد مبتنی بر متن مصاحبه‌ها و جنبه پیمایشی مربوط به بخش کمی و نگرش‌سنجی از واقعیت مورد مطالعه است. پژوهش حاضر از نظر نحوه گردآوری و نوع داده‌ها از نوع تحقیقات آمیخته محسوب می‌شود. روش تحقیق آمیخته چنان است که با انتخاب روش‌های کیفی و کمی، ترکیب مطلوب آنها حاصل می‌شود.

جامعه آماری بخش کیفی پژوهش شامل خبرگان علمی (اساتید دانشگاه) و متخصصان سازمانی می‌باشند و نمونه آماری که برای مصاحبه نیمه ساختاریافته و به روش هدفمند انتخاب گردید و تا رسیدن به حد کفایت و اشباع نظری ادامه پیدا کرد، شامل ۱۶ نفر از خبرگان دانشگاهی و سازمانی است. در این بخش از مصاحبه نیمه ساختاریافته برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. مصاحبه نیمه ساختاریافته، روش شناخته شده‌ای است که در گردآوری داده‌های پژوهش‌های کیفی به طور فزاینده‌ای استفاده می‌شود. تحلیل متن مصاحبه‌ها بلافاصله پس از انجام هر یک، صورت گرفت و از مصاحبه‌شانزدهم، مضمون‌های فرعی به دست آمده مکرراً دچار تکرار شدند و حد اشباع در مصاحبه‌ها پدید آمد. مقصود از روایی در بخش کیفی، اعتماد به توصیف‌ها، نتایج، تبیین، تفسیر یا دیگر انواع جوابگویی‌هاست که در این راستا در این پژوهش چهار عنصر قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت اتکا و قابلیت تایید، با بازبینی در زمان کدگذاری، طبقه‌بندی یا حصول نتایج با مراجعه به افراد پاسخگو مدنظر قرار گرفت. پایایی نیز در بخش کیفی به سازگاری یافته‌های تحقیق اطلاق می‌گردد که این مساله با تکرار و بازنگری کدگذاری در مراحل مختلف توسط دو نفر از خبرگان علمی مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مرحله مبتنی بر تحلیل تم (مضمون) انجام گرفت. تحلیل تم، شیوه‌ای از رویکردهای کیفی است که برای شناسایی، توصیف و تحلیل داده‌های تفسیری به کار می‌رود و داده‌های پراکنده را به داده‌هایی غنی، قابل استفاده و تفصیلی تبدیل می‌کند. برای انجام تحلیل تم، روش‌های متعددی مطرح شده که در این تحقیق از روش تحلیل تم شش مرحله‌ای بروان و کلارک^۱ (۲۰۰۶) استفاده شده است. مراحل آشنا شدن محقق با داده‌ها، خلق کدهای اولیه، جستجو برای تم‌ها، بازبینی تم‌ها، تعریف و نامگذاری تم‌ها و تهیه گزارش، شش مرحله طی شده در اجرای کیفی پژوهش حاضر است.

جامعه آماری در بخش کمی پژوهش کلیه معلمان مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران به تعداد ۲۳۸۰ نفر می‌باشد که جمعا در ۳۳ مدرسه (۱۷ مدرسه پسرانه و ۱۶ مدرسه دخترانه) فعالیت می‌کردند و نمونه آماری بر اساس حداقل نمونه از جدول مورگان، به تعداد ۳۳۰ نفر و مبتنی بر روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از بین آنها انتخاب شدند. در این بخش ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود. در واقع، بعد از شناسایی شاخص‌های

1. Braun & Clarke

الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان، جهت سنجش وضعیت موجود از پرسشنامه استفاده شد که با داشتن ۸۲ سوال و در جهت سنجش ۲۱ مؤلفه‌ی شناسایی شده در ۴ بُعد و مبتنی بر طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد تهیه شده بود. روایی پرسشنامه مبتنی بر روایی صوری و محتوایی بر اساس نظر جمعی از اساتید و انجام اصلاحات لازم و روایی سازه‌ای (همگرا و واگرا) و پایایی پرسشنامه مبتنی بر روش آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی مورد تایید قرار گرفت. در بخش کمی تجزیه و تحلیل داده‌ها مبتنی بر روش‌های آمار توصیفی و استنباطی (آزمون t) و تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری و به روش حداقل مربعات جزئی با نرم افزارهای اس پی اس و لیزرل انجام شده است.

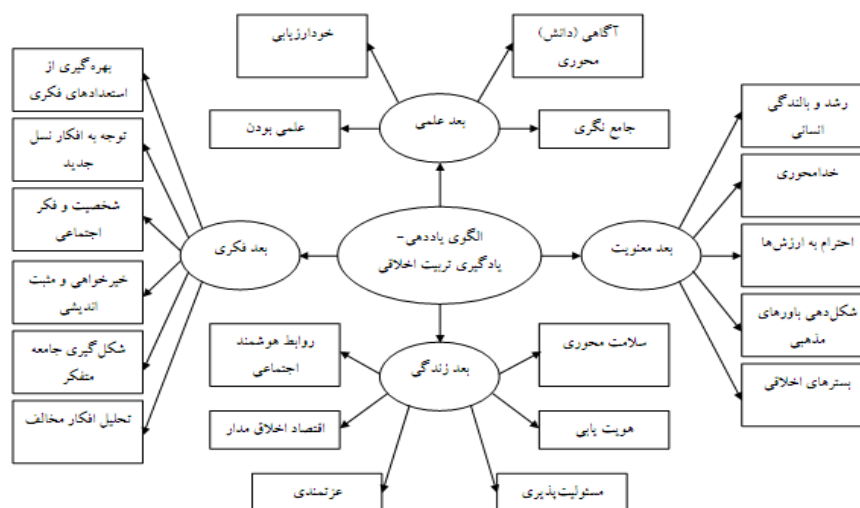
یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر هدف اول به صورت «تعیین شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت» مطرح شده است. جهت نیل به هدف مذکور از مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۶ نفر از خبرگان علمی و سازمانی استفاده شده است که در مجموع ۱۹۶ متن مصاحبه مستقل و با شناسایی شاخص منحصر به فرد و رعایت تکراری بودن مفاهیم و گزاره‌های به دست آمده، ۸۲ کد اولیه استخراج گردید. جدول شماره ۲ مربوط به قسمتی از فرآیند ایجاد مفاهیم و گزاره‌های معنادار در قالب کدهای اولیه می‌باشد.

جدول ۲. قسمتی از فرآیند ایجاد کدهای اولیه

منبع	عبارات و جملات کلیدی در مصاحبه	مفاهیم و گزاره‌های معنادار
مصاحبه	در تربیت و تعلیم اخلاقی برای کودکان امروزی باید استعداد‌های فردی نسل‌های جدید مدنظر قرار گیرد و الگوی متناسب با آن ارائه شود.	متناسب‌سازی الگوی تربیتی با استعداد‌های فردی نسل‌های جدید
شونده شماره	در هر الگوی تربیتی باید شرایط مخاطب را مدنظر قرار داد و متناسب با قدرت درک و فهم مخاطب برخورد نمود.	برخورد متناسب با قدرت درک و فهم مخاطب
یک	در الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان باید پذیرش اخلاق به عنوان ابزار خودسازی مورد توجه قرار گیرد.	پذیرش اخلاق به عنوان ابزار خودسازی

در مرحله بعد تمام تم‌ها اولیه مورد بازبینی قرار گرفته و با توجه به مشابهت معنایی و مفهومی با یکدیگر دسته‌بندی گردید. در واقع، کدهای مستخرج اولیه بر اساس شهود و درک پژوهشگر از موضوع مورد بررسی و با توجه به وجه اشتراک مفاهیم، در قالب تم‌های سازمان‌دهنده دسته‌بندی می‌شود و این فرایند تا زمانی ادامه می‌یابد که تمامی تم‌های اولیه به تم‌های سازمان‌دهنده مربوطه تخصیص یابند. در تحقیق حاضر پس از تخصیص کلیه مفاهیم به تم‌های سازمان‌دهنده، فرایند مذکور چندین بار مورد بازنگری قرار گرفت تا نهایتاً ۲۱ تم سازمان‌دهنده در راستای مؤلفه‌های الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت شکل گرفت. همچنین لازم به توضیح است که مبتنی بر چارچوب معرفی شده از الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در بخش مبانی نظری و تبیین مؤلفه‌های حاصل از مرحله قبل، چهار بعد فکری، علمی، زندگی و معنویت به عنوان تم‌های فراگیر که شامل ابعاد الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت می‌باشند، تعیین شده و تمام تم‌های سازمان‌دهنده در ابعاد مذکور دسته‌بندی شدند (جدول شماره ۳). بر اساس روابط به دست آمده، مفاهیم حاصل از فرایند تحلیل تم (مضمون)، به یکدیگر پیوند داده شد و به صورت یک الگو برای تدوین مدل پارادایمی در شکل ۱ منعکس گردید.

شکل ۱. الگوی پارادایمی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی شامل دو رویکرد توصیفی و استنباطی می‌باشد. در مرحله اول و در جهت هدف دوم پژوهش «تعیین وضعیت موجود شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت در مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران»، پرسشنامه حاصل از شاخص‌ها و مؤلفه‌های مرحله اول در اختیار ۳۳۰ نفر از نمونه آماری قرار گرفت که بعد از تجزیه و تحلیل داده‌ها، میانگین (μ)، انحراف معیار (σ)، ضریب چولگی (S) و ضریب کشیدگی (K) هر کدام از شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان و نیز مقدار آماره (t) و سطح معناداری (sig) برای تعمیم‌پذیری به کل جامعه محاسبه گردید. نتایج بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

متغیر		پارامترهای توصیفی				آزمون آماری	
		K	S	σ	μ	t	sig
بُعد فکری الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان							
بهره‌گیری از استعدادهای فکری	استفاده از قوه‌ی فکر جهت تشخیص درست خوبی‌ها و بدی‌ها	۰/۱۴۲	-۰/۶۶۹	۰/۹۰۱	۳/۸۰۹	۱۶/۳۱۶	۰/۰۰۰
	دوری کردن از افکار و عقاید نامطلوب	۰/۰۳۸	-۰/۶۶۸	۰/۹۷۰	۳/۸۰۶	۱۵/۰۹۵	۰/۰۰۰
	ارائه افکار بعد از اندیشه و درک	-۰/۶۵۱	-۰/۴۶۲	۰/۹۹۵	۳/۷۷۳	۱۴/۱۰۳	۰/۰۰۰
بهره‌گیری از استعدادهای فکری							
توجه به افکار نسل جدید	متناسب‌سازی الگوی تربیتی با استعدادهای فردی نسل‌های جدید	-۰/۱۴۰	-۰/۶۸۰	۱/۰۳۶	۳/۷۵۵	۱۳/۲۳۱	۰/۰۰۰
	به کارگیری شیوه‌های تقویت و ایجاد صفات با توجه به افکار کودکان نسل امروزی	-۰/۳۳۵	-۰/۶۰۹	۱/۰۸۷	۳/۷۴۶	۱۲/۴۶۰	۰/۰۰۰
توجه به افکار نسل جدید							
شخصیت و فکر اجتماعی	شخصیت و فکر شهروندی	۰/۱۵۳	-۰/۶۵۰	۰/۹۸۵	۳/۷۷۶	۱۴/۳۰۲	۰/۰۰۰
	داشتن فکر اصلاح اجتماعی	-۰/۰۱۲	-۰/۶۶۱	۰/۹۵۱	۳/۷۶۳	۱۴/۴۸۹	۰/۰۰۰
	آشنایی با افکار جستجوگر سعادت و کمال اجتماعی	-۰/۲۱۶	-۰/۵۷۷	۰/۹۴۳	۳/۸۶۴	۱۶/۶۲۹	۰/۰۰۰
	اهمیت دادن به افکار و شخصیت	۰/۰۸۰	-۰/۶۰۰	۰/۹۶۹	۳/۷۱۸	۱۳/۴۶۷	۰/۰۰۰

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

آزمون آماری	پارامترهای توصیفی					متغیر	
	sig	t	K	S	σ		μ
						دیگران	
۰/۰۰۰	۱۳/۲۵۶	-۰/۱۵۱	-۰/۶۰۲	۱/۰۲۶	۳/۷۴۸	درک و پذیرش انعکاس افکار ما در جامعه	
۰/۰۰۰	۲۹/۱۰۴	۰/۵۶۶	-۰/۴۹۱	۰/۴۸۳	۳/۷۷۴	شخصیت و فکر اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۷/۸۵۹	۰/۱۵۸	-۰/۷۳۴	۰/۹۴۹	۳/۹۳۳	مراعات دیگران و خیرخواهی نسبت به آنها	خیرخواهی و مثبت اندیشی
۰/۰۰۰	۱۶/۳۷۴	-۰/۳۵۸	-۰/۴۱۸	۰/۹۰۸	۳/۸۱۸	عادت دادن به رفتار پسندیده و خیرخواهانه	
۰/۰۰۰	۱۶/۸۴۴	۰/۳۹۲	-۰/۸۲۳	۰/۹۵۲	۳/۸۸۵	معاشرت با نیکان و افراد مثبت	
۰/۰۰۰	۱۵/۱۱۹	۰/۱۲۰	-۰/۷۳۹	۱/۰۰۱	۳/۸۳۲	دلسوزی و برخورد از سر مهربانی	
۰/۰۰۰	۱۴/۷۰۳	-۰/۰۶۸	-۰/۶۸۲	۱/۰۰۷	۳/۸۱۵	الگو قرار دادن مصادیق مثبت از گذشته	خیرخواهی و مثبت اندیشی
۰/۰۰۰	۳۱/۶۴۰	-۰/۰۰۱	-۰/۳۹۶	۰/۴۹۲	۳/۸۵۷	خیرخواهی و مثبت اندیشی	
۰/۰۰۰	۱۳/۶۶۸	-۰/۶۳۶	-۰/۳۹۵	۰/۹۷۵	۳/۷۳۳	تحول فکر آدمی در جامعه مبتنی بر معیارهای الهی	شکل‌گیری جامعه متفکر
۰/۰۰۰	۹/۴۲۲	-۰/۶۶۴	-۰/۴۰۰	۱/۰۹۸	۳/۵۷۰	اولویت دادن به ایجاد خلاقیت و ابتکار در فکر و نیروی اندیشه	
۰/۰۰۰	۱۲/۲۹۳	۰/۰۰۳	-۰/۵۹۶	۰/۹۸۵	۳/۶۶۷	پاسخ‌دهی به سوالات و ابهامات در افکار کودکان	
۰/۰۰۰	۱۲/۱۵۴	۰/۵۸۷	-۰/۷۳۶	۰/۹۲۹	۳/۶۲۱	استفاده از اندیشه‌ها و عقاید در حل مسائل اجتماعی	
۰/۰۰۰	۲۰/۹۹۳	-۰/۰۸۸	-۰/۱۴۹	۰/۵۶۱	۳/۶۴۸	شکل‌گیری جامعه متفکر	تحلیل افکار مخالف
۰/۰۰۰	۱۳/۶۲۲	۰/۷۶۱	-۰/۷۹۱	۰/۹۱۷	۳/۶۸۸	برخورد متناسب با قدرت درک و فهم مخاطب	
۰/۰۰۰	۱۴/۴۰۸	۰/۱۹۴	-۰/۵۹۰	۰/۹۳۹	۳/۷۴۶	ایجاد بینش و بصیرت نسبت به افکار مخالف	
۰/۰۰۰	۱۳/۰۷۱	-۰/۲۱۱	-۰/۳۴۴	۰/۹۳۱	۳/۶۶۹	تحمل اختلاف سلیقه‌ها و افکار مخالف	
۰/۰۰۰	۲۰/۵۳۷	-۰/۲۱۷	-۰/۰۹۴	۰/۶۲۰	۳/۷۰۱	تحلیل افکار مخالف	
بُعد علمی الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان							
۰/۰۰۰	۹/۳۳۷	-۰/۲۸۵	-۰/۴۶۳	۱/۰۱۴	۳/۵۲۱	پذیرش اخلاق به عنوان ابزار خودسازی	

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

آزمون آماری		پارامترهای توصیفی				متغیر
sig	t	K	S	σ	μ	
۰/۰۰۰	۱۱/۸۴۸	-۰/۴۵۸	-۰/۳۳۷	۰/۹۵۷	۳/۶۲۴	خودارزیابی رفتار در تعامل با دیگران
۰/۰۰۰	۱۱/۵۲۶	-۰/۳۳۷	-۰/۴۶۷	۱/۰۰۸	۳/۶۳۹	درک و ارزیابی احساسات خود در همدلی با دیگران
۰/۰۰۰	۱۵/۸۳۵	-۰/۱۱۲	-۰/۵۴۶	۰/۹۵۳	۳/۸۳۰	استقلال در احساس تفاوت‌های خود با دیگران
۰/۰۰۰	۲۰/۰۸۸	۰/۱۳۲	-۰/۱۸۲	۰/۵۹۱	۳/۶۵۴	خودارزیابی
۰/۰۰۰	۱۷/۰۹۵	-۰/۱۰۹	-۰/۵۹۵	۰/۹۴۵	۳/۸۸۵	درک تأثیرات علمی اخلاق‌مداری در زندگی فردی و اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۸/۶۵۶	-۰/۳۷۷	-۰/۴۵۷	۰/۸۸۲	۳/۹۰۶	پذیرش و فهمیدن ارزش‌های اخلاقی در چارچوب علمی
۰/۰۰۰	۲۰/۷۵۵	-۰/۰۰۲	-۰/۶۸۴	۰/۸۹۴	۴/۰۲۱	توجه علمی از نقش ارزش‌ها در زندگی
۰/۰۰۰	۲۰/۱۱۸	-۰/۳۲۸	-۰/۵۲۴	۰/۸۷۰	۳/۹۹۷	دوری از قضاوت‌ها و ذهنیت‌های فردی در کاربرد اخلاق
۰/۰۰۰	۱۸/۱۷۵	-۰/۳۸۷	-۰/۵۶۵	۰/۹۴۲	۳/۹۴۲	تلاش برای نهادینه‌سازی علمی اخلاق
۰/۰۰۰	۳۶/۸۴۵	-۰/۲۴۹	-۰/۲۴۸	۰/۴۶۹	۳/۹۵۰	علمی بودن
۰/۰۰۰	۱۲/۸۳۶	-۰/۵۳۵	-۰/۳۵۸	۰/۹۹۹	۳/۷۰۶	پیاده‌سازی آگاهانه و ماهیت مثبت دانش
۰/۰۰۰	۱۶/۹۶۳	۰/۳۲۳	-۰/۶۹۲	۰/۹۳۱	۳/۸۶۹	آگاهی نسبت به نتایج معضلات اخلاقی و اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۶/۰۹۷	۰/۶۷۴	-۰/۸۱۱	۰/۹۱۷	۳/۸۱۲	توانمندی آگاهانه نسبت به ایجاد محیط مساعد زندگی
۰/۰۰۰	۱۵/۵۱۵	-۰/۰۰۹	-۰/۸۳۶	۱/۰۲۵	۳/۸۷۶	ارائه فرصت توسعه مداوم آگاهی‌های فردی
۰/۰۰۰	۲۶/۰۲۰	۰/۲۵۶	-۰/۴۶۵	۰/۵۶۹	۳/۸۱۶	آگاهی (دانش) محوری
۰/۰۰۰	۱۳/۶۸۹	۰/۳۳۵	-۰/۷۹۲	۱/۰۲۵	۳/۷۷۳	شناخت جامع از حقیقت دنیا و آخرت
۰/۰۰۰	۱۰/۷۲۸	۰/۳۶۰	-۰/۸۵۰	۱/۰۶۲	۳/۶۲۷	آگاهی از انعکاس باورها و تمایلات انسانی در روش زندگی
۰/۰۰۰	۹/۵۳۷	-۰/۱۵۱	-۰/۶۲۲	۱/۱۳۷	۳/۵۹۷	داشتن دیدی جامع و نظام مند
۰/۰۰۰	۱۷/۳۹۴	۰/۲۰۸	-۰/۵۱۴	۰/۶۹۵	۳/۶۶۵	جامع‌نگری
بُعد زندگی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان						

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

آزمون آماری		پارامترهای توصیفی				متغیر	
sig	t	K	S	σ	μ		
۰/۰۰۰	۱۱/۳۱۹	-۰/۰۹۰	-۰/۷۲۸	۱/۱۱۴	۳/۶۹۴	ارتقاء اخلاق‌مداری جهت اصلاحات اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۲/۰۵۴	۰/۱۵۲	-۰/۷۶۲	۱/۰۶۴	۳/۷۰۶	آماده‌سازی فرد جهت ایجاد تغییرات مطلوب اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۰/۵۳۹	۰/۰۰۴	-۰/۷۷۱	۱/۱۲۳	۳/۶۵۲	یادگیری روش‌های ایجاد تفاهم در جامعه	
۰/۰۰۰	۱۰/۹۷۰	-۰/۱۹۹	-۰/۶۵۹	۱/۰۷۹	۳/۶۵۵	تعامل مبتنی بر گفتگوی دوطرفه	
۰/۰۰۰	۱۲/۸۹۳	۰/۱۱۰	-۰/۶۷۸	۱/۰۲۴	۳/۷۲۷	پرورش روحیه تعامل‌گرایی اجتماعی	
۰/۰۰۰	۲۰/۶۱۲	۰/۰۹۴	-۰/۴۳۶	۰/۶۰۴	۳/۶۸۶	روابط هوشمند اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۳/۰۴۳	۰/۲۶۴	-۰/۶۹۵	۱/۰۲۶	۳/۷۳۶	نهادینه کردن تلاش برای کسب درآمد درست	
۰/۰۰۰	۱۶/۳۷۷	۰/۶۹۳	-۰/۷۹۵	۰/۹۲۸	۳/۸۳۶	به حداقل رساندن آسیب ناهنجاری‌های اقتصادی	
۰/۰۰۰	۱۳/۳۰۱	۰/۶۶۳	-۰/۷۷۰	۰/۹۸۹	۳/۷۲۴	مدنظر قرار دادن روش‌های اخلاقی در فعالیت اقتصادی	
۰/۰۰۰	۲۰/۹۲۰	۰/۵۱۲	-۰/۶۹۹	۰/۶۶۵	۳/۷۶۵	اقتصاد اخلاق‌مدار	
۰/۰۰۰	۱۷/۶۰۸	۱/۰۷۵	-۱/۰۳۷	۰/۹۷۵	۳/۹۴۵	توجه به وجه نیکوی انسانی	
۰/۰۰۰	۱۰/۱۵۵	۰/۰۸۱	-۰/۷۵۰	۱/۰۸۹	۳/۶۰۹	فراهم کردن چارچوبی برای عزتمندی افراد	
۰/۰۰۰	۱۳/۶۵۵	۰/۴۲۴	-۰/۸۲۵	۱/۰۱۶	۳/۷۶۳	لقاء کرامت نفس در راستای ماهیت انسانی	
۰/۰۰۰	۲۰/۷۳۱	۰/۸۹۶	-۰/۸۴۵	۰/۶۷۷	۳/۷۷۳	عزتمندی	
۰/۰۰۰	۲۲/۴۸۷	۰/۹۲۲	-۰/۶۳۵	۰/۷۸۱	۳/۹۶۷	توسعه سبک زندگی سالم	
۰/۰۰۰	۲۰/۳۹۱	۱/۳۳۹	-۰/۹۷۶	۰/۸۳۹	۳/۹۴۲	تعديل رفتارهای مخاطره‌آمیز	
۰/۰۰۰	۱۹/۵۲۹	۰/۹۲۷	-۰/۷۳۶	۰/۸۴۶	۳/۹۰۹	آگاهی نسبت به جایگاه اخلاقیات در حفظ سلامت فکری	
۰/۰۰۰	۲۰/۳۰۲	۱/۲۰۷	-۰/۸۹۶	۰/۸۶۷	۳/۹۶۹	درک اولویت در زمینه کنترل رفتارهای فردی	
۰/۰۰۰	۱۳/۲۳۱	۰/۶۱۷	-۰/۸۲۶	۱/۰۲۳	۳/۷۴۶	پیاده سازی جو اخلاقی برای همسو	

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

آزمون آماری		پارامترهای توصیفی				متغیر
sig	t	K	S	σ	μ	
						شدن با افکار سالم
۰/۰۰۰	۳۵/۵۰۳	-۰/۲۱۴	-۰/۳۱۸	۰/۴۶۳	۳/۹۰۷	سلامت محوری
۰/۰۰۰	۱۴/۰۶۴	۰/۵۰۴	-۰/۸۰۳	۱/۰۲۵	۳/۷۹۴	هویت‌پذیری از ارزش‌های دینی
۰/۰۰۰	۱۶/۸۹۳	۰/۴۳۱	-۰/۸۳۶	۱/۰۱۳	۳/۹۴۲	ایجاد هویتی مستقل با ماهیت ایرانی - اسلامی
۰/۰۰۰	۱۳/۰۱۰	-۰/۰۴۵	-۰/۸۰۴	۱/۱۱۳	۳/۷۹۷	فرصت آفرینی برای توسعه هویت دینی
۰/۰۰۰	۲۳/۴۴۰	-۰/۵۸۷	-۰/۰۷۱	۰/۶۵۴	۳/۸۴۴	هویت‌یابی
۰/۰۰۰	۱۷/۸۲۹	۱/۱۸۲	-۱/۱۰۸	۰/۹۶۹	۳/۹۵۲	تاکید بر مسئولیت‌پذیری مبتنی بر آیات الهی و سیره معصومین
۰/۰۰۰	۱۵/۴۹۱	-۰/۰۱۱	-۰/۸۷۴	۱/۰۸۰	۳/۹۲۱	آشنایی با وظایف اسلامی به عنوان یک فرد مسلمان
۰/۰۰۰	۱۲/۲۳۸	-۰/۲۷۲	-۰/۷۰۸	۱/۱۱۱	۳/۷۴۸	مسئولیت‌پذیری عملکرد فردی در جامعه
۰/۰۰۰	۱۱/۲۳۷	-۰/۵۹۹	-۰/۴۹۸	۱/۱۲۷	۳/۶۹۷	استفاده درست از قدرت تصمیم‌گیری و انتخاب
۰/۰۰۰	۲۳/۸۹۳	۰/۱۹۳	-۰/۴۸۴	۰/۶۳۳	۳/۸۲۹	مسئولیت‌پذیری
بُعد معنویت الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان						
۰/۰۰۰	۱۶/۸۶۴	۰/۲۰۱	-۰/۷۷۴	۰/۹۹۹	۳/۹۲۷	شکوفای کردن استعدادهاى کودکان
۰/۰۰۰	۱۴/۵۴۸	۰/۰۹۲	-۰/۶۷۲	۱/۰۱۴	۳/۸۱۲	رسیدن به رشد و کمال مطلق در آدمی
۰/۰۰۰	۱۶/۳۹۲	-۰/۰۹۶	-۰/۶۳۲	۰/۹۷۱	۳/۸۷۶	استفاده از قوه تعقل و خردورزی در رشد کودکان
۰/۰۰۰	۱۴/۳۰۹	-۰/۰۳۳	-۰/۶۳۸	۱/۰۰۰	۳/۷۸۸	برخوردارى از روحیه بالنده و مشتاق
۰/۰۰۰	۱۲/۷۰۷	۰/۰۹۰	-۰/۶۷۸	۱/۰۱۳	۳/۷۰۹	امیدوارى به آینده مبتنی بر بالندگى فردى
۰/۰۰۰	۱۳/۶۳۹	-۰/۰۲۸	-۰/۶۵۶	۱/۰۹۵	۳/۷۵۲	ساماندهی رفتارهای شخصی درجهت بالندگى فردى
۰/۰۰۰	۳۰/۵۵۵	۰/۰۵۳	-۰/۲۰۶	۰/۴۸۱	۳/۸۱۱	رشد و بالندگى انسانی
۰/۰۰۰	۲۰/۱۵۷	-۰/۱۰۳	-۰/۶۲۶	۰/۸۹۶	۳/۹۹۴	شناخت درست خدا
۰/۰۰۰	۱۲/۲۹۲	-۰/۶۶۹	-۰/۳۵۲	۰/۹۷۳	۳/۷۱۲	قدردانى و متشکر بودن از نعمت‌هاى

جدول ۳. توصیف وضعیت شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان

آزمون آماری		پارامترهای توصیفی				متغیر	
sig	t	K	S	σ	μ		
						الهی	خدایمحوری
۰/۰۰۰	۱۳/۹۹۴	-۰/۱۸۵	-۰/۴۰۱	۰/۹۳۶	۳/۷۲۱	درک نقش خداوند به عنوان خالق یکتای هستی و ناظر اعمال	
۰/۰۰۰	۱۷/۵۰۶	۰/۱۵۷	-۰/۶۷۵	۰/۹۳۷	۳/۹۰۳	رعایت باید و نبایدهای الهی در رفتار فردی	
۰/۰۰۰	۲۸/۳۶۱	۰/۴۸۶	-۰/۱۴۸	۰/۵۳۳	۳/۸۳۲	خدایمحوری	
۰/۰۰۰	۱۱/۷۸۲	-۰/۵۷۴	-۰/۶۰۹	۱/۱۳۵	۳/۷۳۶	احترام به اصول و ارزش‌های اخلاقی هدایت‌کننده رفتار فردی	احترام به ارزش‌ها
۰/۰۰۰	۱۴/۷۴۴	-۰/۴۹۹	-۰/۵۲۵	۱/۰۲۳	۳/۷۱۸	احترام گذاشتن به اعتقادات و ارزشهای دیگران	
۰/۰۰۰	۱۵/۳۴۴	۰/۳۲۸	-۰/۹۰۸	۱/۰۴۶	۳/۸۸۵	نگهداری خود از تمایلات غیراخلاقی	
۰/۰۰۰	۱۰/۵۹۶	-۰/۵۹۹	-۰/۵۰۴	۱/۱۳۲	۳/۶۶۱	اعتقاد به ارزش‌ها به عنوان عنصر سازندگی فردی و اجتماعی	
۰/۰۰۰	۲۳/۶۶۶	-۰/۴۶۴	-۰/۱۷۲	۰/۵۷۷	۳/۷۵۰	احترام به ارزش‌ها	
۰/۰۰۰	۲۰/۸۱۱	۰/۴۰۴	-۰/۷۴۱	۰/۸۸۹	۴/۰۱۸	راهنمایی گرفتن از دستورات دینی	شکل‌دهی باورهای مذهبی
۰/۰۰۰	۱۷/۸۶۹	-۰/۰۵۰	-۰/۶۴۵	۰/۹۴۴	۳/۹۳۰	اهمیت دادن به باورهای مذهبی در زندگی فردی	
۰/۰۰۰	۱۶/۶۱۷	۰/۵۱۸	-۰/۸۷۲	۰/۹۷۴	۳/۸۹۱	نقل الگوهای تربیتی از زندگی پیامبران و افراد صالح	
۰/۰۰۰	۱۳/۶۲۲	-۰/۷۱۲	-۰/۴۲۶	۱/۰۳۸	۳/۷۷۹	پاسخ‌گویی به اعتقادات کودکان	
۰/۰۰۰	۳۱/۱۱۷	-۰/۴۲۳	-۰/۱۰۵	۰/۵۲۸	۳/۹۰۴	شکل‌دهی باورهای مذهبی	
۰/۰۰۰	۱۲/۴۰۱	-۰/۸۰۵	-۰/۴۵۸	۱/۰۸۷	۳/۷۴۲	اولویت بندی اصول و بسترهای اخلاقی	بسترهای اخلاقی
۰/۰۰۰	۱۴/۸۹۲	۰/۰۴۴	-۰/۷۶۹	۱/۰۳۵	۳/۸۴۹	تثبیت معیارهای اخلاقی بر اساس بسترهای درست	
۰/۰۰۰	۱۷/۶۶۵	۰/۰۳۰	-۰/۷۲۹	۰/۹۷۲	۳/۹۴۶	ایجاد تعادل در شخصیت فرد مبتنی بر معیارها اخلاقی	
۰/۰۰۰	۲۳/۸۰۹	۰/۳۶۴	-۰/۵۶۱	۰/۶۴۵	۳/۸۴۶	بسترهای اخلاقی	

نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد از نظر میانگین، مقدار محاسبه شده برای تمام شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان بیشتر از ۳ (میانگین نظری) می‌باشد. مقادیر ضریب چولگی و کشیدگی نیز در بازه (۲- ۲-) قرار دارد که نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها است. همچنین نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد به دلیل اینکه مقدار آماره t در همه متغیرها از ۱/۹۶ بیشتر بوده و سطح معناداری از سطح خطا کمتر است؛ لذا نتیجه به کل جامعه قابل تعمیم می‌باشد و می‌توان گفت وضعیت موجود شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت در مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران از حد متوسط بالاتر است. تجزیه و تحلیل داده‌ها برای تحقق هدف سوم پژوهش «تعیین روابط ساختاری شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت در مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران» مبتنی بر مدلسازی معادلات ساختاری و به روش حداقل مربعات جزئی انجام گرفت. با توجه به اینکه روایی سازه‌ای از نتایج تحلیل مدلسازی معادلات ساختاری است؛ لذا در جدول شماره ۴ نتیجه متوسط واریانس استخراج شده (AVE) و ماتریس همبستگی تعاملی فورنل و لاکر (۱۹۸۱) برای بررسی روایی سازه‌ای ابعاد الگوی ساختاری آورده شده است.

جدول ۴. متوسط واریانس استخراج شده و ماتریس همبستگی تعاملی

متغیر (ابعاد)	بُعد فکری	بُعد علمی	بُعد زندگی	بُعد معنویت
متوسط واریانس استخراج شده	۰/۸۳۵	۰/۷۶۲	۰/۷۹۴	۰/۸۰۸
بُعد فکری	۰/۹۱۴			
بُعد علمی	۰/۴۹۲	۰/۸۷۳		
بُعد زندگی	۰/۳۸۴	۰/۴۶۸	۰/۸۹۱	
بُعد معنویت	۰/۵۱۰	۰/۴۱۵	۰/۵۰۷	۰/۸۹۹

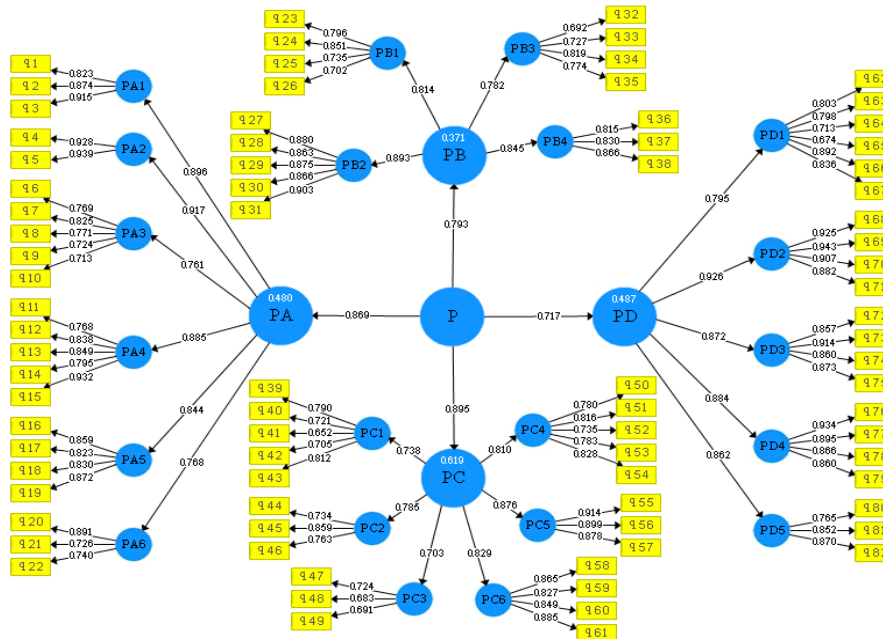
مبتنی بر نتایج جدول شماره ۴ مقدار واریانس استخراج شده (AVE) بالاتر از ۰/۵ است؛ لذا روایی همگرا در ماتریس اولیه برای ابعاد الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان تایید می‌گردد. همچنین به دلیل اینکه مقادیر جذر متوسط واریانس استخراج شده که در قطر اصلی ماتریس محاسبه شده‌اند، از همبستگی متغیرها با شاخص‌های دیگر ابعاد بیشتر است؛ لذا

روایی واگرا نیز مورد تایید می‌باشد. در مجموع، به دلیل تایید شدن روایی همگرا و واگرا، روایی سازه‌ای مورد تایید می‌باشد. آلفای کرونباخ معیاری کلاسیک برای سنجش پایایی و سنجش‌های مناسب برای ارزیابی پایداری درونی (سازگاری درونی) محسوب می‌گردد؛ با وجود آن در روش مدلسازی معادلات ساختاری از پایایی ترکیبی (CR) استفاده می‌شود. در جدول شماره ۵ مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای متغیرهای پژوهش قابل مشاهده است.

جدول ۵. مقادیر ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

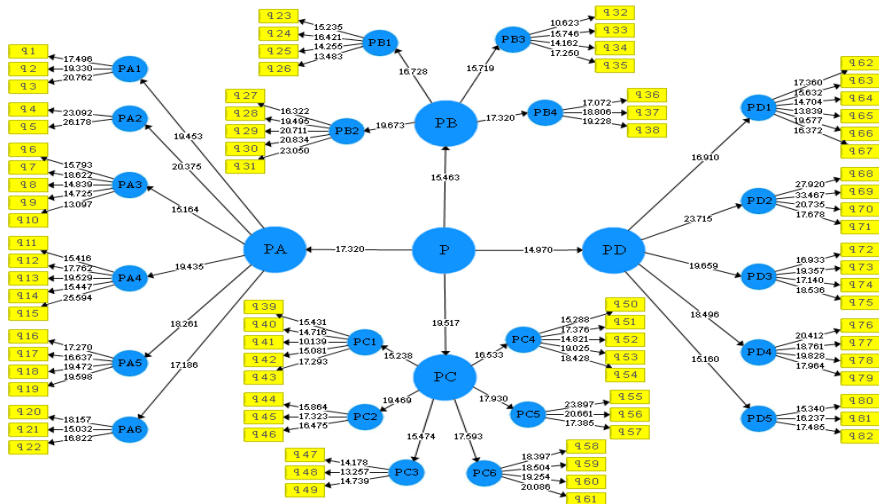
پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	علامت در الگوی ساختاری	متغیرها
۰/۸۸	۰/۹۱	PA1	بهره‌گیری از استعدادهاى فکری
۰/۹۱	۰/۹۵	PA2	توجه به افکار نسل جدید
۰/۸۵	۰/۸۸	PA3	شخصیت و فکر اجتماعى
۰/۸۱	۰/۸۴	PA4	خیرخواهى و مثبت‌اندیشى
۰/۷۶	۰/۹۰	PA5	شکل‌گیرى جامعه‌متفکر
۰/۸۴	۰/۸۹	PA6	تحلیل افکار مخالف
۰/۷۹	۰/۸۴	PB1	خودارزیابى
۰/۸۰	۰/۸۲	PB2	علمى بودن
۰/۸۲	۰/۷۹	PB3	آگاهى (دانش) محورى
۰/۸۴	۰/۸۸	PB4	جامع‌نگرى
۰/۷۸	۰/۸۱	PC1	روابط هوشمند اجتماعى
۰/۸۱	۰/۸۶	PC2	اقتصاد اخلاق مدار
۰/۸۵	۰/۸۲	PC3	عزتمندى
۰/۸۳	۰/۷۸	PC4	سلامت محورى
۰/۸۵	۰/۹۱	PC5	هویت‌یابى
۰/۸۱	۰/۸۵	PC6	مسئولیت‌پذیرى
۰/۸۴	۰/۷۹	PD1	رشد و بالندگى انسانى
۰/۸۳	۰/۸۴	PD2	خدمات‌محورى
۰/۸۸	۰/۸۳	PD3	احترام به ارزش‌ها
۰/۸۸	۰/۸۸	PD4	شکل‌دهى باورهای مذهبی
۰/۸۵	۰/۹۱	PD5	بسترهای اخلاقى

مبتنی بر نتایج جدول ۵، بدلیل اینکه مقادیر ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمام مؤلفه‌های الگوی ساختاری از حداقل مقدار مورد قبول یعنی ۰/۷ بیشتر است؛ لذا همسانی درونی متغیرها و پایایی ابزار مورد تایید می‌باشد. با توجه به تایید شدن روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری، تعامل بین متغیرهای تحقیق در قالب الگوی ساختاری ترسیم شده است. در شکل شماره ۲ نتیجه الگوی ساختاری در حالت ضرایب مسیر که نشان دهنده روابط ساختاری شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران می‌باشد، قابل مشاهده است.

شکل ۲. الگوی ساختاری در حالت ضرایب مسیر

الگوی ساختاری در حالت آماره تی که ضرایب معناداری بین متغیرهای را نشان می‌دهد در شکل شماره ۳ ترسیم شده است.

شکل ۳. الگوی ساختاری در حالت آماره t

به طور خلاصه نتایج مربوط به ضرایب استاندارد و ضرایب معناداری بین متغیرهای پژوهش در الگوی ساختاری در جدول شماره ۶ قابل مشاهده است.

جدول شماره ۶. نتیجه الگوی ساختاری با ضرایب استاندارد و معناداری

ضریب معناداری	ضریب استاندارد	مسیر	
		در	تعیین کنندگی
۱۷/۳۲۰	۰/۸۶۹	الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان	بُعد فکری
۱۵/۴۶۳	۰/۷۹۳		بُعد علمی
۱۹/۵۱۷	۰/۸۹۵		بُعد زندگی
۱۴/۹۷۰	۰/۷۱۷		بُعد معنویت

نتایج جدول شماره ۶ نشان می‌دهد، ضرایب مسیر برای تعامل متغیرهای پژوهش در تمام مسیرها بالاتر از ۰/۴ است که نشان می‌دهد مدل دارای تناسب بالایی است. البته مقادیر آماره t متناظر نیز بالاتر از ۱/۹۶ می‌باشد که نشان دهنده تایید شدن الگوی ساختاری در شرایط عملیاتی است. نهایتاً باید اشاره شود، یکی از مهمترین مراحل فرآیند تجزیه و تحلیل بر اساس روش مدل‌سازی معادلات ساختاری، بررسی معیارهای برازندگی الگوی ساختاری می‌باشد که طی آن محقق می‌تواند نسبت به نتایج ارائه شده اطمینان حاصل نماید. از مهمترین معیارهای برازندگی،

ضریب تعیین (R^2)، قدرت پیش بینی مدل (Q^2) و برازش مدل کلی (GoF) می باشد. در جدول شماره ۷ مقادیر محاسبه شده و مورد قبول برای الگوی ساختاری آورده شده است.

جدول ۷: معیارهای برازش الگوی ساختاری

مقدار محاسبه شده	حداقل مقدار مورد قبول	معیار
۰/۵۹	۰/۳۳	ضریب تعیین (R^2)
۰/۴۱	۰/۱۵	قدرت پیش بینی مدل (Q^2)
۰/۶۸۷	۰/۴	برازش مدل کلی (GoF)

نتایج جدول شماره ۷ نشان می دهد، مقدار ضریب تعیین (R^2) بالاتر از مقدار قابل قبول ۰/۳۳ است؛ لذا نشان از تعیین کنندگی بالاتر از متوسط ابعاد الگوی ساختاری دارد. مقدار شاخص قدرت پیش بینی مدل (Q^2) نیز از حد متوسط بالاتر است که نشان می دهد ابعاد الگوی ساختاری دارای قدرت پیش بینی کنندگی قوی هستند. نهایتاً مقدار شاخص برازش مدل کلی (GoF) بالاتر از ۰/۴ است که نشان می دهد الگوی ساختاری پیوند قوی با داده ها در شرایط واقعی دارد.

نتیجه گیری

تعلیم و تربیت اخلاقی دانش آموزان فرایندی است اجتناب ناپذیر، زیرا دولت و یا ملت، مدارس و خانواده ها و نیز کودکان و نوجوانان، خواه ناخواه، ملاک های خاص درست و یا نادرست بودن را انتخاب کرده و به آنها عمل می کنند. چنین فرایندی مبتنی بر مؤلفه های مختلف فرهنگی، اجتماعی و ارزشی تحت تاثیر قرار گرفته و توسعه می یابد که شناسایی این مؤلفه ها نیازمند انجام پژوهش های بومی و با رویکردهای فرهنگی - اجتماعی است. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت به صورت مطالعه موردی در مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران مطرح شد که مبتنی بر فرآیند شکل گیری مدل پارادایمی و تجزیه و تحلیل داده ها، نتایج پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد.

مبتنی بر تحلیل های انجام شده مشخص شد الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش آموزان مبتنی بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت دارای چهار بُعد اصلی می باشد. اولین بُعد با

عنوان «بُعد فکری» شامل ۶ مؤلفه بهره‌گیری از استعداد‌های فکری، توجه به افکار نسل جدید، شخصیت و فکر اجتماعی، خیرخواهی و مثبت‌اندیشی، شکل‌گیری جامعه‌متفکر و تحلیل افکار مخالف می‌باشد. این بُعد اشاره دارد که در طراحی الگوی یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان باید به شاخص‌هایی همچون استفاده از قوه‌ی فکر جهت تشخیص درست خوبی‌ها و بدی‌ها، متناسب‌سازی الگوی تربیتی با استعداد‌های فردی نسل‌های جدید، آشنایی با افکار جستجوگر سعادت و کمال اجتماعی، اهمیت دادن به افکار و شخصیت دیگران، عادت دادن به رفتار پسندیده و خیرخواهانه، الگو قرار دادن مصادیق مثبت از گذشته، تحول فکر افراد در جامعه مبتنی بر معیارهای الهی، پاسخ‌دهی به سوالات و ابهامات در افکار کودکان، ایجاد بینش و بصیرت نسبت به افکار مخالف و تحمل اختلاف سلیقه‌ها و افکار مخالف توجه شود تا تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در سطح فکری به طور مطلوب تحقق یابد.

دومین بُعد با عنوان «بُعد علمی» شامل ۴ مؤلفه خودارزیابی، علمی بودن، آگاهی (دانش) محوری و جامع‌نگری می‌باشد. این بُعد اشاره دارد که در طراحی الگوی یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان باید به شاخص‌هایی همچون پذیرش اخلاق به عنوان ابزار خودسازی، درک و ارزیابی احساسات خود و دیگران، درک تأثیرات علمی اخلاق‌مداری در زندگی فردی و اجتماعی، پذیرش و فهمیدن ارزش‌های اخلاقی در چارچوب علمی، دوری از قضاوت‌ها و ذهنیت‌های فردی در کاربرد اخلاق، پیاده‌سازی آگاهانه و ماهیت مثبت دانش، آگاهی نسبت به نتایج معضلات اخلاقی و اجتماعی، آگاهی از انعکاس باورها و تمایلات انسانی در روش زندگی و داشتن دیدی جامع و نظام‌مند توجه شود تا تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در سطح علمی به طور مطلوب تحقق یابد.

سومین بُعد با عنوان «بُعد زندگی» شامل ۶ مؤلفه روابط هوشمند اجتماعی، اقتصاد اخلاق‌مدار، عزتمندی، سلامت محوری، هویت‌یابی و مسئولیت‌پذیری می‌باشد. این بُعد اشاره دارد که در طراحی الگوی یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان باید به شاخص‌هایی همچون آماده‌سازی فرد جهت ایجاد تغییرات مطلوب اجتماعی، پرورش روحیه تعامل‌گرایی اجتماعی، توجه به وجه نیکوی انسانی، توسعه سبک زندگی سالم، آگاهی نسبت به جایگاه اخلاقیات در حفظ سلامت فکری، ایجاد هویتی مستقل با ماهیت ایرانی - اسلامی، فرصت‌آفرینی برای توسعه هویت دینی،

تاکید بر مسئولیت‌پذیری مبتنی بر آیات الهی و سیره معصومین و آشنایی با وظایف اسلامی توجه شود تا تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در سطح زندگی به طور مطلوب تحقق یابد.

چهارمین بُعد با عنوان «بعد معنویت» شامل ۵ مؤلفه رشد و بالندگی انسانی، خدامحوری، احترام به ارزش‌ها، شکل‌دهی باورهای مذهبی و بسترهای اخلاقی می‌باشد. این بُعد اشاره دارد که در طراحی الگوی یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان باید به شاخص‌هایی همچون شکوفا کردن استعدادها، استفاده از قوه تعقل و خردورزی در رشد کودکان، شناخت درست خدا، قدردانی و متشکر بودن از نعمت‌های الهی، احترام گذاشتن به اعتقادات و ارزش‌های دیگران، نگهداری خود از تمایلات غیراخلاقی، راهنمایی گرفتن از دستورات دینی، اهمیت دادن به باورهای مذهبی در زندگی فردی، پاسخ‌گویی به اعتقادات کودکان، تثبیت معیارهای اخلاقی بر اساس بسترهای درست و ایجاد تعادل در شخصیت فرد مبتنی بر معیارها اخلاقی توجه شود تا تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در سطح زندگی به طور مطلوب تحقق یابد.

مبتنی بر جستجوی پژوهشگر، نتایج پژوهش حاضر در ابعاد الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در هیچ پژوهش قبلی مورد توجه قرار نگرفته و بحث در خصوص مقایسه نتایج مطرح نمی‌گردد. با این وجود نتایج پژوهش حاضر با تحقیقات متعددی از نظر شاخص‌ها و مؤلفه‌ها در یک یا چند مورد مشترک بوده و همسو می‌باشد که عبارت هستند از: دامیو و همکاران (۲۰۲۱)، هیو و همکاران (۲۰۲۰)، میدگت و همکاران (۲۰۱۸)، ناریناسامی و لوگسواران (۲۰۱۵)، چوپانی (۱۴۰۰)، غلام‌پور و همکاران (۱۴۰۰)، کیخا و همکاران (۱۳۹۸)، گندم‌کار و همکاران (۱۳۹۸) و احمدی و نباتی (۱۳۹۶).

بر اساس یافته‌های پژوهش، به مدیران، مسئولان و معلمان مدارس به ویژه مدارس دوره دوم استعدادهای درخشان آموزش و پرورش استان تهران پیشنهاد می‌گردد: معلمان جایگاه خود را در فرایند یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مدنظر قرار داده و در جهت تحقق آن به عنوان عنصر فعال عمل کنند. کلاس‌های ویژه‌ی آموزش برای معلمان، شامل آموزش الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان و ابعاد مختلف آن ضروری به نظر می‌رسد و پیشنهاد می‌شود مدیران برنامه‌ریزی‌های لازم را در این خصوص انجام دهند. ایجاد نهادهای تربیتی جهت پیاده‌سازی الگوی یاددهی - یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در مدرسه بین معلمان و

حتی با مشارکت اولیا می‌تواند در روند اجرای آن و رفع مشکلات موجود موثر باشد. پیشنهاد می‌شود برای ترویج ابعاد یاددهی- یادگیری تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در مدرسه، مدیریت به روشنی چشم‌انداز مدرسه خود را برای معلمان بیان کنند تا معلمان با آگاهی و مسئولیت‌پذیری بیشتری برای کار تربیتی‌شان اقدام نمایند. نهایتاً، مدیران و معلمان به این مسأله اهمیت دهند که کودکان در یک محیط آموزشی، مدیران و معلمان خود را الگو قرار داده و به رفتار آنها توجه دارند؛ لذا الگوسازی مطلوب و شناساندن رفتارهای اخلاقی به دانش‌آموزان از مهمترین اقدامات آنها در مدرسه محسوب شود.

فهرست منابع

- ادیب، یوسف؛ راد سلیمانی، لیلا و محمد عظیمی. (۱۳۹۴). تاثیر هوشمندسازی مدارس در تعامل با نگرش به فناوری اطلاعات و ارتباطات بر ارتقاء فرآیند یاددهی یادگیری و خودکارآمدی تحصیلی، فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۶(۱): ۲۱-۴۲.
- الویری، محسن. (۱۳۹۱). چیستی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و نقش حوزه‌های علمیه در تدوین آن، مطالعات الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱(۱): ۶۹-۹۰.
- ایزدینا، هدایت‌الله و بهرام اخوان کاظمی. (۱۳۹۹). نقش اعتدال‌گرایی در تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- برفی، جواد؛ اکبری بورنگ، محمد و محسن آیتی. (۱۳۹۸). دیدگاه معلمان، والدین و دانش‌آموزان ابتدایی از نقش مدرسه در تربیت اخلاقی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- بستان‌منش نیک، نگین؛ معتمدی، وحید و فرهاد بلاش. (۱۳۹۷). امکان‌سنجی کاربردی یادگیری خرد بر فرآیند یاددهی- یادگیری از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- چوپانی، وجیهه. (۱۴۰۰). مبانی و مؤلفه‌های تربیت اخلاقی کودک از منظر امام علی (ع)، همایش علمی مطالعات حقوقی، علوم قضایی و پژوهش‌های اجتماعی، تهران: موسسه قانون یار.
- حاجی بابائیان، سیدمحسن و حمید ملکی. (۱۳۹۶). روش‌های تربیت اخلاقی در مدارس جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران جنوب.
- حسینی، سیدمهدی. (۱۳۹۸). بررسی اصول تربیت اخلاقی در علم اخلاق اسلامی، مجله معرفت، ۲۸(۱): ۱۱-۲۱.

- سواری، عزیز؛ صفایی مقدم، مسعود؛ هاشمی، سیدجلال و قیس مغشغش السعدی. (۱۳۹۶). بررسی نظام اخلاقی دین صابئین مندائی و دلالت‌های آن برای تعلیم و تربیت اخلاقی، رساله دکتری، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- شاه‌ولی، کامران؛ مرعشی، سیدمنصور و سیدجلال هاشمی. (۱۳۹۷). رویکرد یاددهی- یادگیری در پارادایم پیچیدگی، پژوهش‌های تربیتی، ۵(۳۶): ۴۰-۵۸.
- شفیعی‌نیا، محمدشفیع و محمدرضا فارسی. (۱۳۹۹). نقش امنیت در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (با تأکید بر عرصه معنویت)، نشریه امنیت ملی، ۱۰(۳۵): ۲۶۵-۲۹۰.
- صفرپور فیضی، ملوک؛ نراقی‌زاده، افسانه و پروین صمدی. (۱۳۹۷). بررسی مؤلفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره اول متوسطه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه الزهراء(س)، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- عظیمی‌پارسا، ابوالفضل؛ عالم‌زاده نوری، محمد و غلامحسین جوادپور. (۱۳۹۸). نقش تربیت اخلاقی در پرورش تعقل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه معارف اسلامی.
- غلام‌پور، میثم؛ پورشافعی، هادی؛ فراستخواه، مقصود و محسن آیتی. (۱۴۰۰). تبیین عناصر برنامه‌دستی تربیت اخلاقی با توجه به سیره رضوی، فصلنامه علمی فرهنگ رضوی، ۹(۱): ۱۷۹-۲۰۱.
- کرمی، مهناز؛ شرفی، محمود و سیروس محمودی. (۱۳۹۸). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی پیام‌های آسمان، تفکر و سبک زندگی و مطالعات اجتماعی دوره متوسطه اول بر مبنای توجه به عناصر کلیدی و اصول پایه‌ای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور، مرکز فسا.
- گندم‌کار، دنیا؛ قلتاش، عباس؛ هاشمی، سیداحمد و علی اصغر ماشینیچی. (۱۳۹۸). طراحی الگوی برنامه درسی تربیت اخلاقی دوره متوسطه دوم مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها، نشریه پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۶(۶۱): ۶۴-۸۲.
- مرادی مخلص، حسین؛ حیدری، جمشید و نسیم پوطی. (۱۳۹۷). رشد تربیت اخلاقی با تلفیق مؤلفه‌های تفکر انتقادی، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۱۳(۳): ۸-۱۵.
- مرادی مخلص، حسین و جمشید حیدری. (۱۳۹۸). سازنده‌گرایی دیالکتیک بستر تحقق تربیت اخلاقی، اخلاق در علوم و فناوری، ۴(۴): ۴۵-۵۲.
- وجدانی، فاطمه؛ ایمانی نائینی، محسن و علیرضا صادق زاده قمصری. (۱۳۹۳). بررسی انتقادی سه دیدگاه رایج تربیت اخلاقی براساس دیدگاه علامه طباطبایی (ره)، دو فصلنامه پژوهشی مطالعات معارف اسلامی و علوم تربیتی، ۲(۲): ۴۳-۶۵.
- Cheng, J., Wang, W., & Wang, X. (2021). The moral education: Literature review of its development from past to present, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 615, 2256-2264.

- Hao, T. J., Mustakim, S. S., Minghat, A. D., Suhid, A., Abd, U. K., & Yet, T. S. (2020). An Evaluation of Moral Education's Capabilities in Enriching Student's Moral Behaviour, *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29 (7), 357-365.
- Harmawati, Y., Sapriya, I., Abdulkarim, A., & Bestari, P. (2022). Systematic literature review of moral education in schools, *Journal of Positive School Psychology*, 6(8), 8716-8728.
- Liu, J. (2022). Exploration and practice of moral education courses in universities in big data era, *Hindawi Advances in Multimedia*, 11, 1-9.
- Midgette, A. J., Ilten-Gee, R., Powers, D. W., Murata, A., & Nucci, L. (2018). Using lesson study in teacher professional development for domain-based moral education, *Journal of Moral Education*, 47 (4), 1-23.
- Narinasamy, I., & Logeswaran, A. K. (2015). Teacher as moral model-are we caring enough? , *World Journal of Education*, 5(6), 1-14.
- Thambu, N., Prayitno, H. J., & Zakaria, G. A. N. (2021). Incorporating Active Learning into Moral Education to Develop Multiple Intelligences: A Qualitative Approach, *Indonesian Journal on Learning and Advanced Education (IJOLAE)*, 3 (1), 17-29.
- Zhang, Q., Saharuddin, N. B., & Abdul-Aziz, N. A. B. (2022). The analysis of teachers' perceptions of moral education curriculum, *Frontiers in Psychology*, 13, 1-15.

